

2). In de tweede plaats leerde ons de nieuwere bestudeering van de pseudo-religies, dat de volgelingen van deze godsdiensten soms een ernst en devotie aan den dag legden, die ons niet anders dan beschamen kan. Ik wil ter illustreering hier alleen enkele citaten geven uit niet-christelijke schrijvers van verschillende landen en godsdiensten.

De Momannedaansche vrome Rabia van Basra (717—801) leefde in grooten eenvoud en soberheid. Ze placht des nachts, op het dak van haar huis te bidden. Van haar is het woord: „O mij Lord, the stars are shining and the eyes of men are closed, and kings have shut their doors, and every lover is alone with his beloved, and here am I alone with Thee”. „O mij Lord, if I worship Thee from fear of Hell, burn me in Hell, and if I worship Thee in hope of Paradise, exclude me thence, but if I worship Thee for thine own sake, then withhold not from me Thine Eternal Beauty”. „My hope is for union with Thee, for that is the goal of my desire” (aangehaald bij Margaret Smith, *Studies in earley mysticism*. London 1931. p. 218 ff.).

Ik denk ook aan een Bengaalsche hymne aan den Onbekenden God :

„Hem zoek ik, dien ik niet ken,
Hij trekt mijn ziel tot Zich,
Ik ga en weet niet, dat ik ga!
Door oeverlooze donkerheid
Roept mij een zachte stem;
Ik ging op weg, niet ziende en niet denkende,
Het eenige wat ik weet, is dat God bestaat.
Wie zal mij leeren met welken Naam ik Hem noemen moet?
Waar ik Hem vinden kan?
Ach, waar zal ik Hem vinden,
Aan Wien ik mijn hart gegeven heb?”

Of ik herinner me een lied van den Hindoe die vele eeuwen geleden leefde, Manikka Vâchakar (w.sch.l. in de 10e eeuw) :

„Onwetend was ik omtrent den weg der verlossing,
Ik leefde in gezelschap van boosdoeners.
De groote Heer, die mij bezat, heeft mij getoond het pad der
[verlossing.
Hij heeft gereinigd mijn geest van alle onreinheid,
Hij heeft mij eeuwigen zegen bereid!
O, hemel, wie kan naar waarde schatten de genade, die Hij
[aan mij getoond heeft?”

(Deze beide laatste gedichten zijn aangehaald uit A. J. Appasamy. *Temple Bells*. London 1930).